

FOCUS · Institucions a l'Amèrica Llatina: el moment decisiu

L'Amèrica Llatina ha viscut una autèntica revolució institucional en les últimes dècades, que ha alterat de manera decisiva el marc de presa de decisions de política econòmica. Tot i que molt sovint se'n destaquen els canvis formals com l'evolució cap a règims democràtics que ha tingut lloc a la regió des de la dècada de 1980, des d'un punt de vista estrictament econòmic, és més rellevant referir-se a la millora en diferents àmbits de la governança, que s'ha demostrat que estaven vinculats a l'eficiència econòmica. En particular, són útils els indicadors de governança elaborats pel Banc Mundial, que detallen la situació en sis espais clau: veu i rendició de comptes (que inclouen, entre altres aspectes, l'elecció democràtica del Govern i la llibertat de premsa i d'associació), estabilitat política i absència de violència, eficàcia del Govern (que incorpora mesures de la qualitat dels serveis públics, de les polítiques públiques, etc.), qualitat del marc regulador, Estat de dret i, finalment, control de la corrupció.

Malgrat que la visió convencional és que el marc de governança ha millorat en els 20 últims anys, la veritat és que la seva evolució no ha estat uniforme en el temps. Mentre que, entre el 1996 (primer any amb dades) i el 2005, l'evolució de la mitjana d'aquests sis indicadors és negativa, en els 10 anys següents, es torna positiva. Paradoxalment, la situació del 2014, últim any disponible, és gairebé igual a l'existent el 1996. No obstant això, aquest estancament institucional és degut, de forma gairebé exclusiva, a la involució registrada en dos països, l'Argentina i Veneçuela. Eliminats aquests casos atípics de la mostra, es constata que, entre el 1996 i el 2014, la regió millora en matèria institucional. En aquest sentit, cal destacar la qualitat institucional de Xile, Uruguai i Costa Rica. Així i tot, per disposar d'una referència del progrés institucional realitzat, cal esmentar que els nivells assolits en la mitjana regional (un cop excloses l'Argentina i Veneçuela) són una mica millors que els de l'Àsia emergent, però netament inferiors als de l'Europa emergent.

Doncs bé, atès que l'Amèrica Llatina entra en una etapa de pitjors perspectives econòmiques, a causa d'un doble xoc negatiu (l'enduriment del finançament internacional i una evolució de les cotitzacions de les primeres matèries inferior als nivells de bonança de la dècada de 2000) i que la primera economia de la zona, el Brasil, es troba en una recessió intensa, podrà trampejar la situació millor que en el passat gràcies als canvis institucionals de les últimes dècades?

Les qüestions centrals que cal dilucidar són dues. La més general és si el marc institucional del qual s'ha dotat la regió fa més probable l'adopció d'una política econòmica adequada. Un segon aspecte, més específic, és si la millora del sistema institucional minorarà l'augment de la proba-

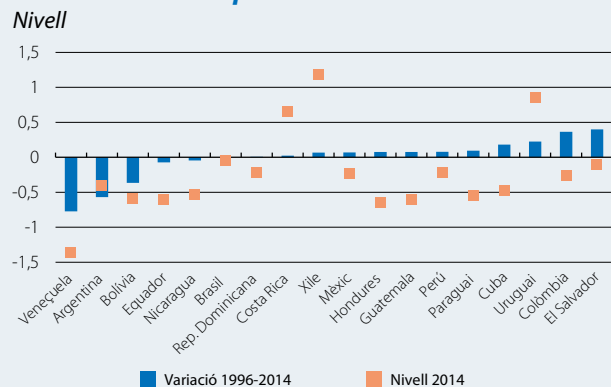
bilitat d'impagament del deute, que, a causa de la combinació d'un menor creixement i d'un major enduriment financer,¹ s'ha tornat menys sostenible.

Pel que fa a la primera d'aquestes qüestions, la literatura identifica vincles causals forts entre la (major) qualitat institucional i la (major) capacitat de fer política econòmica anticíclica. L'evidència empírica disponible i rellevant per a l'Amèrica Llatina, però, és mixta. Mentre que el BIS (2012) detecta que diversos emergents, amb alguns llatinoamericans en aquest grup, han estat capaços d'implementar polítiques econòmiques contracíclics des de l'any 2000, l'FMI (2014) és més caut i apunta més aviat a una lleugera disminució de la procíclicitat de la política econòmica.² A més a més, el BIS reconeix que el progrés es dona, sobretot, en la política monetària, i no tant en la fiscal (només Xile destaca en aquest àmbit).

En relació amb la segona de les qüestions esmentades, la literatura estableix que hi ha relacions causals entre la (major) qualitat institucional i la (menor) probabilitat d'impagament del deute. Per aquest motiu, cal esperar que la probabilitat d'impagament sigui menor que en el passat.

En definitiva, l'Amèrica Llatina afronta els temps turbulents venidors amb un marc institucional millor que en el passat. No obstant això, en matèria institucional, no tot són flors i violes o, el que és el mateix, no tota l'Amèrica Llatina és Xile. I, atès el temporal que hauran d'afrontar, tampoc no és clar que la millora institucional de la resta de països sigui suficient.

Amèrica Llatina: qualitat institucional

Nota: Mitjana simple de sis indicadors de governança: veu i rendició de comptes, estabilitat política i absència de violència, eficàcia del Govern, qualitat del marc regulador, Estat de dret i control de la corrupció. Els valors estan estandaritzats en un interval de -2,5 a +2,5, en què els valors més alts corresponen a una governança millor.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc Mundial (World Governance Indicators).

1. Sobre aquesta qüestió, vegeu el Focus «Cap a una crisi del deute extern a l'Amèrica Llatina?», de l'IM02/2016.

2. Takáts, E. (2012), «Countercyclical policies in emerging markets», BIS Quarterly Review, juny, i Fons Monetari Internacional (2014), «Regional economic outlook. Western Hemisphere».